



משרד הכלכלה  
והתעשייה  
מינהל סחר חוץ



# טורקיה

סקירה כלכלית

יולי 2023



## רקע ונתונים כלליים<sup>1</sup>

שטח: טורקיה 783,562 קמ"ר (38 מתוך 262)

ישראל 22,072 קמ"ר (157 מתוך 262)

אוכלוסייה: 83 מיליון נפש

עיר בירה: אנקרה

משטר: נשיאותי

נשיא: Recep Tayyip Erdoğan , רגיפ טאיפ ארדואן ,

שפה רשמית: טורקית

מטבע: לירה טורקית חדשה

1 USD = 26.05 TRY (יולי 2023)

גאוגרפיה : טורקיה היא מדינה המשתרעת על פני שתי יבשות, ומהווה גשר בין אירופה לאסיה. לטורקיה גבולות יבשתיים עם 8 מדינות: בולגריה, גאורגיה, ארמניה, אזרבייג'ן, איראן, עיראק, סוריה ויוון. טורקיה גובלת בים השחור, בים השיש, בים האגאי ובים התיכון.

## אינדיקטורים כלכליים מרכזיים לשנת 2022<sup>2</sup>

ישראל	טורקיה	אינדיקטור
522	906	תמ"ג נומינלי 2022 GDP, current prices Billions of U.S. dollars
54,660	10,616	תמ"ג לנפש 2022
6.5%	5.6%	שיעור הצמיחה הכלכלית 2022 real GDP growth
4.4%	72.3%	שיעור האינפלציה 2022 Inflation rate, average consumer prices
35	33	קלות עשיית עסקים 2020 דירוג בין 1-190 כאשר מספר נמוך מבטא תוצאה טובה
AA-	B	דירוג אשראי 2023 S&P

<sup>1</sup> The World Bank ,CIA The World Factbook  
<sup>2</sup> הבנק העולמי, אקסל עזר לסקירות כלכליות.



### רקע כלכלי<sup>3</sup>

כלכלת טורקיה צמחה ב-5.6% בשנת 2022 וזאת לאחר צמיחה של 11.4% בשנת 2021. הירידה בצמיחה נובעת בין היתר מאיבוד המומנטום ביצוא, השקעות ויצור. זאת בנוסף לעליית מחירי האנרגיה בעולם שהשפיעו גם הם לאור התלות של טורקיה ביבוא אנרגיה (טורקיה מייבאת 99% מהגז שלה ו-93% מהנפט). לעומת זאת הצריכה במגזר הפרטי בשנת 2022 עלתה ב-19.6%.

צמיחה נרשמה גם במגזר השירותים (עלייה של 9.7%) והתעשייה (עלייה של 3.3%). יחד עם זאת בשנת 2022 הלירה הטורקית איבדה מערכה 30% למרות התערבויות של הבנק המרכזי הטורקי ברכישת מט"ח בסך של 108 מיליארד דולר.

למרות עליית האינפלציה המקומית והידוק התנאים המוניטריים העולמיים, הבנק המרכזי של טורקיה הוריד את הריבית עד ל-9% בשנת 2022. הפיחות במטבע יחד עם עליית מחירי הסחורות העולמיים, דחפו את אינפלציית מדד המחירים לצרכן והיצרן בדצמבר 2022 ל-72.3% ו-128.47% בהתאמה - שיא של שני עשורים בשני המדדים. בתגובה, פתחו הרשויות במספר צעדים פסקאליים לייצוב המטבע ולבלימת השפעת האינפלציה, לרבות תכנית פיקדונות מוגנת במטבע חוץ המציעה ערבות לשער חליפין מתקציב המדינה.

נתוני המכון לסטטיסטיקה הטורקי (TURKSTAT) לשנת 2022 מראים כי 32.6% מהאוכלוסייה היו בסיכון לעוני. בהתפלגות לפי קבוצות גיל: כ-42.7% בקבוצת הגיל 0-17, 30.2% בקבוצת הגיל 18-64 ו-20.5% בקבוצת הגיל +65. שיעור האבטלה ירד ב-1.6% ל-10.4% בשנת 2022 בהשוואה לשנת 2021.

בשנת 2023, הכלכלה המשיכה לאבד מומנטום. הצמיחה הכלכלית הצפויה לשנת 2023 היא כ-3.2% ב-2023 בגלל ירידה ביצוא, בעוד התוצר המקומי יישאר המניע העיקרי לצמיחה.

שתי רעידות אדמה הרסניות אשר אירעו ב-6 בפברואר 2023 גרמו לטרגדיה אנושית ומעבר לזה נגרם נזק פיזי ב-11 מחוזות המהווים כ-16.4% מאוכלוסיית טורקיה ו-9.4% מכלכלתה. אובדן התוצר נמדד ב-34.2 מיליארד דולר, אך העלויות לשיקום עשויים להיות כפולים. הנזקים שנגרמו בגלל רעידות האדמה הפכו את המצב המאקרו פיננסי לשברירי יותר משהיה. ההוצאות לפני הבחירות ומאמצי השיקום צפויים לתמוך בצמיחה, כאשר הצפי הוא כאמור, כ-3.2% ב-2023 וכ-4.3% ב-2024.

עם הבחירות הכלליות בחודש מאי האחרון נבחר שוב רגיפ טאיפ ארדואן עם 52.15% מהקולות לעומת 47.85% ליריבו, איש האופוזיציה כמאל קיליצ'ידראולו. בעקבות נצחונו של ארדואן הממשלה החליטה לחזור בהדרגה למדיניות מונטרית אורתודוקסיות. מר' מחמט שימשק Mehmet Şimşek מונה לשר האוצר ולתפקיד נגידת הבנק המרכזי מונתה הגב' חפיזה גייה ארקן Hafize Gaye Erkan.

במסגרת הפעילות הראשוניות של הצוות החדש, הועלתה הריבית ב-6% במהלך אחד לרמה של 15% ושער הדולר זינק מ-19 לירות טורקיות לדולר לכ-26 לירות טורקיות נכון למועד כתיבת שורות אלו. בנוסף, הוכרז על מס של 25% על חסכונות דולרים של יחידים או עסקים. ישנו צפי להכרזות על העלאת מיסים נוספים.

<sup>3</sup> The World Bank, OECD, TURKSTAT



תעשיות בולטות/ מאפייני הכלכלה המקומית<sup>4</sup>

נתוני סחר של טורקיה

שנה	סכום יצוא לעולם במיליארדי דולרים	סכום יבוא מהעולם במיליארדי דולרים	מאזן מסחרי
2022	254	364	-110
2021	225	271	-46
2020	170	220	-50
2019	181	210	-29

שותפות הסחר הגדולות לשנת 2022

יצוא

#	מדינה	יצוא במיליארדי דולרים	אחוז מסך היצוא של טורקיה	מאזן מסחרי במיליארדי דולרים
1	גרמניה	21.1	8%	-3
2	ארה"ב	16.8	7%	2
3	עיראק	13.7	6%	13
4	בריטניה	13	5%	7
5	איטליה	12.4	5%	-3
6	ספרד	9.6	4%	3
7	צרפת	9.5	4%	0.1
8	רוסיה	9.3	4%	-50
9	הולנד	8	3%	4
10	ישראל	7	3%	5
*	סין	3.3	1%	-38

מוצרי היצוא העיקריים הם:

רכבים מנועיים, מכונות, ברזל ופלדה, ציוד חשמלי, פנינים ואבנים יקרות, ביגוד.

<sup>4</sup> UN Comtrade



### יבוא

#	מדינה	יבוא במיליארדי דולרים	אחוז מסך היבוא של טורקיה	מאזן מסחרי במיליארדי דולרים
1	רוסיה	58.8	16%	-50
2	סין	41.3	11%	-38
3	גרמניה	24	7%	-3
4	שוויץ	15.3	4%	-14
5	ארה"ב	15.28	4%	2
6	איטליה	14	4%	-3
7	הודו	10.6	3%	-9
8	צרפת	9.4	2%	0.1
9	קוריאה הדרומית	9	2%	-8
*	ישראל	2.4	1%	5

מוצרי היבוא העיקריים הם:

מוצרים מינרליים (דלקים, שמנים ועוד), מכונות וציוד מכני, ברזל ופלדה, פלסטיק, רכבים מנועיים.

### הסכמי בילטרליים משמעותיים של טורקיה עם יתר מדינות העולם

ארגונים בינ"ל:

- OECD : כן, החל מאוגוסט 1961

- WTO : כן, החל ממרץ 1995

מדינות שאיתן לטורקיה יש הסכם סחר:

EFTA (איסלנד, ליכטנשטיין, נורבגיה, שווייץ וטורקיה), האיחוד האירופי, דרום קוריאה, אלבניה, בוסניה והרצגובינה, צ'ילה, גאורגיה, ישראל, קוסובו, מלזיה, מאוריציוס, מולדובה, מונטנגרו, מרוקו, צפון מקדוניה, הרשות הפלסטינית, סינגפור, סוריה, תוניסיה, בריטניה.



## יחסי סחר ישראל - טורקיה

- טורקיה היא שותפת סחר משמעותית של ישראל שלה הסכם אזור סחר חופשי משנת 1997. לאחרונה היחסים התחממו:
- במרץ 2022 התקיימה פגישת פסגה של נשיא ישראל הרצוג ונשיא טורקיה ארדואן באנקרה. מטרת פגישת הפסגה הייתה ליצור אווירה שתאפשר חזרה, גם אם מדורגת, של היחסים בין שתי המדינות לפסים נורמליים אחרי שנים של מתיחות. הרצוג הוא המנהיג הישראלי הראשון שמבקר בטורקיה מאז 2007.
  - במרץ 2022, משלחת גדולה של אנשי עסקים בכירים הגיעו מטורקיה למפגש עם בכירי המגזר העסקי בישראל וחתמה על הסכם לשיתוף-פעולה בין הארגונים העסקיים. את המשלחת אירחו איגוד לשכות המסחר ואיגוד היצואנים הטורקיים. באירוע, חתמו הצדדים על הסכם שיתוף-פעולה כלכלי בין חברות ישראליות וטורקיות ולאחר מכן התקיימו עשרות מפגשים עסקיים, במסגרת שולחנות עגולים.
  - ביוני 2022, ביקר שר החוץ לשעבר יאיר לפיד בטורקיה כצעד נוסף במסגרת התחממות היחסים.
  - שרת הכלכלה והתעשייה לשעבר, הגב' אורנה ברביבאי הכריזה בתחילת יולי 2022 על פתיחה מחדש של הנציגות הכלכלית של ישראל באיסטנבול.
  - בנוסף, ביולי 2022 נחתמו הסכמי תעופה שיאפשרו את חזרת חברות התעופה הישראליות לטורקיה.
  - בראשית אוגוסט 2022 נפתחה רשמית הנספחות הכלכלית מחדש לפעילות מלאה.
  - בסוף אוגוסט 2022 הוכרזה נורמליזציה מלאה בין המדינות וחילופי שגרירים בין המדינות.
  - בספטמבר 2022 נפגשו רה"מ לפיד ונשיא טורקיה ארדואן בשולי עצרת האו"ם בניו יורק. פגישה זו הינה פגישה ראשונה מאז שנת 2008.
  - באוקטובר 2022 ביקרה בטורקיה שרת הכלכלה והתעשייה, אורנה ברביבאי וזמן קצר אחריה, שר הביטחון, בנימין גנץ ושר התיירות יואל רזבוזוב.
  - בנובמבר 2022, שוחחו נשיא טורקיה ארדואן ורה"מ המיועד נתניהו.
  - בדצמבר 2022 התקיימה משלחת יבואנים ישראלים גדולה בהובלת איגוד לשכות המסחר בשיתוף עם מכון היצוא הטורקי (TIM) וכן התקיים ביקור רשמי של מנהל מינהל המכס הישראלי. במסגרת הביקור נחתם מזכר הבנות להידוק שיתוף הפעולה בין המכסים בנושאי אכיפה, נושאים טכנולוגיים, יצואן מאושר ועוד.
  - בפברואר 2023 התקיימה וועידה כלכלית מעורבת תחת הסכם הסחר בין המדינות בהובלת משרד המסחר הטורקי ומשרד הכלכלה והתעשייה הישראלי. במסגרת הוועדה נידנו נושאים שונים הרלוונטיים ליחסים הכלכליים בין המדינות ובכללם: נושאי סחר והורדת מכסים, תקינה, רגולציה מכס, הגנה על השקעות ועוד.



הסכמים הדדיים בין ישראל וטורקיה:

האם ההסכם בתוקף?	שנת חתימה על ההסכם	שם ההסכם הכלכלי
כן	1953	הסכם תחבורה אווירי
כן	1993	הסכם על שיתוף פעולה סחר, כלכלי, תעשייתי ומדעי בין הממשלה
כן	1996	אמנת כפל מס
כן	1996	הסכם הגנה על השקעות
כן	1996	הסכם סיוע הדדי בין מינהלי המכס
כן	1997	הסכם אזור סחר חופשי בין ישראל לטורקיה
כן	1998	הסכם שיתוף פעולה חקלאי
כן	2005	הסכם שיתוף פעולה במחקר ופיתוח תעשייתי
כן	2007	הסכם שיתוף פעולה בתקינה, הערכת תאימות ומדידה
כן	2022	הסכם תעופה

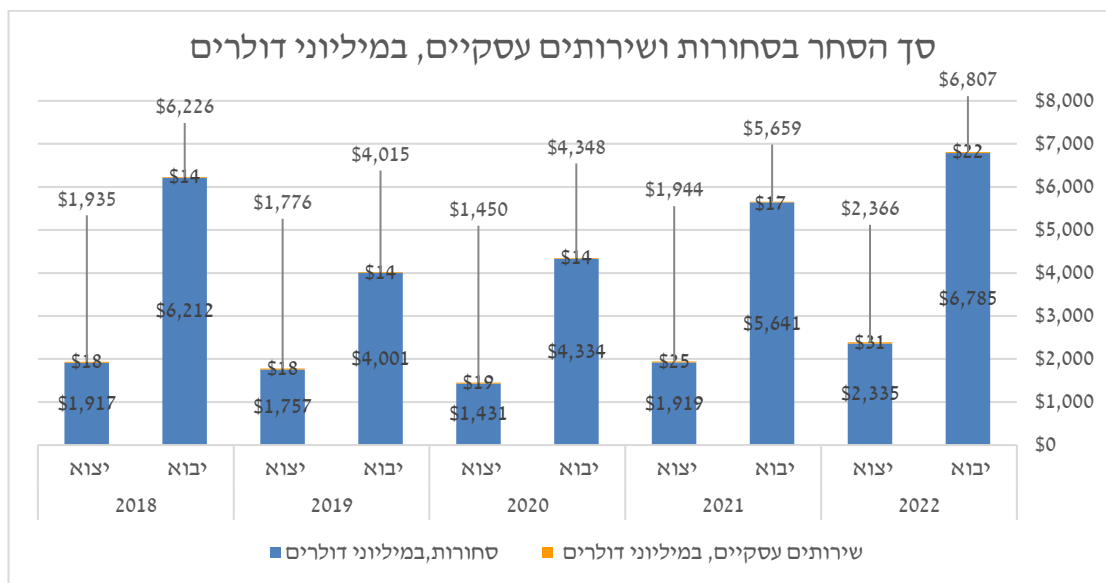
לישראל וטורקיה קיימים מספר הסכמים הדדיים מרכזיים בתחומי הסחר: הסכם שת"פ כלכלי משנת 1993 אשר מגדיר באופן כללי את מערכת היחסים בתחום זה בין המדינות וכן הסכם לאזור סחר חופשי אשר נכנס לתוקפו ב-1 במאי 1997. מכוחו של הסכם הסחר, התקיימו בין המדינות תשעה סבבים של ועדה כלכלית מעורבת, כאשר המפגש לפני אחרון שבהם התקיים בירושלים ביולי 2009. כאמור, בפברואר האחרון התקיים המפגש האחרון בפער של 13 שנים והוא עדות לחימום היחסים בין המדינות.



**נתוני סחר הדדי ישראל-טורקיה 2018-2022**

2018		2019		2020		2021		2022		
יצוא	יבוא	יצוא	יבוא	יצוא	יבוא	יצוא	יבוא	יצוא	יבוא	
\$1,917	\$6,212	\$1,757	\$4,001	\$1,431	\$4,334	\$1,919	\$5,641	\$2,335	\$6,785	סחורות, במיליוני דולרים
\$18	\$14	\$18	\$14	\$19	\$14	\$25	\$17	\$31	\$22	שירותים עסקיים, במיליוני דולרים
\$1,935	\$6,226	\$1,776	\$4,015	\$1,450	\$4,348	\$1,944	\$5,659	\$2,366	\$6,807	סה"כ סחורות ושירותים עסקיים, במיליוני דולרים

\*הנתונים עבור יבוא ויצוא שירותים עבור שנת 2022, הם מבוססי הערכה.



היקף הסחר ההדדי המוערך בין ישראל לטורקיה בשנת 2022 עומד על כ-9.2 מיליארד דולר, נתון המשקף עליה של כ-1.6 מיליארד דולר בהשוואה להיקף הסחר בשנת 2021 שעמד על כ-7.6 מיליארד דולר (עליה של כ-21%).





## סקטורים עיקריים ביחס סחר ישראל-טורקיה<sup>5</sup> ייצוא

סך ייצוא הסחורות והשירותים הישראלי המוערך לטורקיה בשנת 2022 הסתכם בכ-2.4 מיליארד דולר, נתון המשקף עלייה של כ-448 מיליון דולרים בהשוואה לייצוא בשנת 2021 שעמד על כ-1.9 מיליארד דולר (כ-23%). ייצוא הסחורות לטורקיה בשנת 2022 עומד על כ-2.3 מיליארד דולר, ומהווה את מרבית הייצוא הישראלי לטורקיה (כ-99%).

כ-54% מסך ייצוא הסחורות והשירותים מישראל לטורקיה מקורו בכימיקלים ומוצרי תעשיות כימיות, וכ-11% מקורו במתכות בסיס כ-15% מהייצוא מקורו במוצרים אחרים (בעיקר מוצרים שאינם מסווגים ומוצרי נייר וקרטון).

### ייצוא סחורות ושירותים עסקיים לטורקיה 2022

סך ייצוא	אחוזים	סקטור
1,289,716,000	54%	כימיקלים ומוצרי תעשיות כימיות
266,305,000	11%	מתכות בסיס
245,943,000	10%	גומי ופלסטיק
137,128,000	6%	מכונות ומיכון חשמלי ומכני
41,975,000	2%	תוצרת חקלאית טרייה ומוצרי מזון
40,542,000	2%	מכשור אופטי, רפואי ואחר
345,284,944	15%	אחר
2,366,893,944	100%	סה"כ

<sup>5</sup> הלמ"ס



### ייבוא

סך **ייבוא** הסחורות והשירותים המוערך מטורקיה לישראל בשנת 2022 הסתכם בכ-6.8 מיליארד דולר, נתון המשקף עליה משמעותית נוספת של כ-1.15 מיליארד דולר ביחס לשנת 2021 בה עמד הייבוא על כ-5.6 מיליארד דולר (עליה של כ-20%).

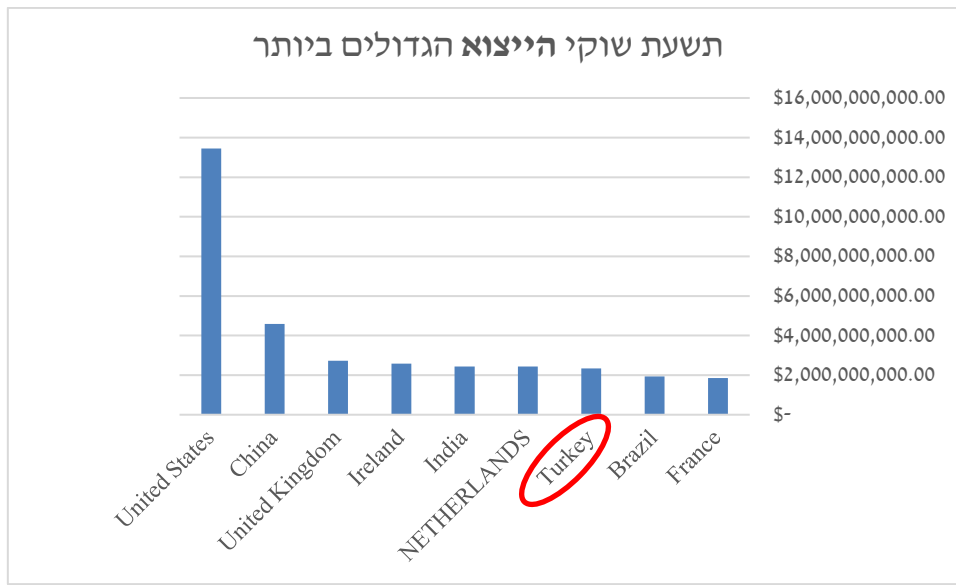
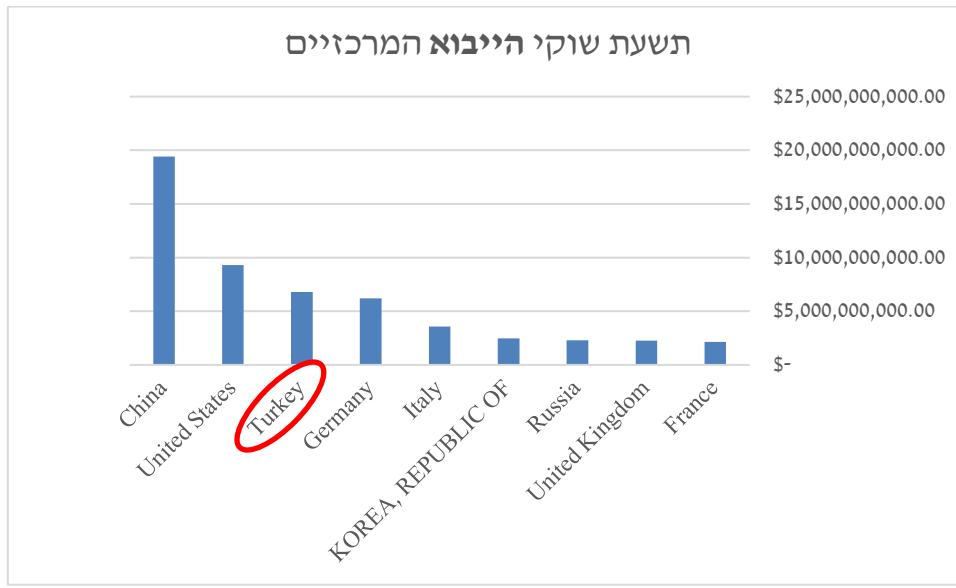
**מוצרי יבוא עיקריים**: כ-27% מהייבוא המוערך מטורקיה מקורו במתכות בסיס, כ-11% מהייבוא מקורו במכונות ומיכון חשמלי ומכני, כ-22% מהייבוא מקורו במוצרים אחרים (בעיקר מוצרי טקסטיל, מלט, נייר, קרמיקה וזכוכית).

### ייבוא סחורות ושירותים עסקיים לטורקיה 2022

אחוזים	סך ייבוא	סקטור
27%	1,870,357,000	מתכות בסיס
11%	751,505,000	מכונות ומיכון חשמלי ומכני
8%	577,079,000	מינרלים
8%	518,479,000	גומי ופלסטיק
8%	515,366,000	מוצרי תחבורה
7%	477,709,000	תוצרת חקלאית טרייה ומוצרי מזון
4%	273,973,000	כימיקלים ומוצרי תעשיות כימיות
4%	261,933,000	פנינים, אבנים ומתכות יקרות
22%	1,561,332,990	אחר (בעיקר מוצרי נייר, טקסטיל, ורהיטים)
100%	6,807,733,990	סה"כ



נתוני יבוא ויצוא סחורות של ישראל לשנת 2022 (הנתונים בדולרים):





### תובנות הנספח הכלכלי :

טורקיה היא שותפת הסחר מהחשובות ביותר שיש לישראל. יבוא הסחורות ממנה מעמיד אותה כמקור היבוא השלישי של ישראל וביצוא הסחורות היא נמצאת במקום השביעי. הסחר עמה המשיך לצמוח בעשור האחרון על אף המתחים שהיו ברמה המדינית. הסחר ב-2021 צמח ב-30% (גם היצוא וגם היבוא) ל-7.6 מיליארד דולר. ב-2022 הסחר המשיך לצמוח בכ-21% נוספים לשיא של מעל 9.2 מיליארד דולר. הצפי הוא ששנת 2023 תהיה המשך של אותה המגמה.

בעוד היבוא מטורקיה מהווה כ-74% מסך הסחר והינו מגוון יחסית, היצוא הישראלי מצומצם ביחס להיקף הסחר בין המדינות (מבחינה אבסולוטית היצוא לטורקיה מציב אותה במקום ה-7) והמרכיב הטכנולוגי בו מצומצם יחסית (רוב היצוא מקורו בכימיקלים, מתכות בסיס, גומי ופלסטיק). 10 היצואניות הישראליות הגדולות לטורקיה מחזיקות במעל ל-50% מסך היצוא. התחממות היחסים שתתואר בהמשך הינה קרקע פורייה להגדלת היצוא, ביסוסו על טכנולוגיה וגיוון.

התחממות היחסים יחד עם הגידול המשמעותי בהיקף הסחר מציבים את רף הפוטנציאל גבוה מאד. טורקיה הינה מעצמה תעשייתית בעלת שוק צרכני מקומי גדול וגישה ישירה לשווקים גדולים באזור לרבות האיחוד האירופי (והתאמת הרגולציה אליו). על כן, קיים בסיס איתן לשיתוף פעולה בתחום טכנולוגיות הייצור בתחומי התעשייה הכבדה, הרכב (אשר מהווה יעד היצוא מס' 1 של טורקיה), תעשיית המזון והפודטק ועוד.

זאת בנוסף לסקטורים "המסורתיים" ביצוא הטכנולוגי הישראלי : חקלאות, מים, אנרגיה מתחדשת ומדעי החיים. כל אלו, פתוחים היום לשיתוף פעולה עם ישראל יותר מבעבר. חברות ישראליות יכולות ליהנות מהתחממות היחסים ולמצוא בטורקיה הזדמנויות רבות לייצוא לטורקיה ולאחוד האירופי דרכה בדמות של שיתוף פעולה עם שחקנים טורקים אסטרטגיים בתחומים שצוינו.

ניכר כי חברות טורקיות גדולות בתחומי ה-IT, התקשורת, אנרגיה חליפית, מזון, רכב, תשתיות רפואה ועוד החלו להביע עניין בטכנולוגיות מתקדמות ישראליות והטמעת הידע הישראלי במוצרים והשימושים שלהם. בנוסף, משקיעים טורקים, ברובם אסטרטגיים, הינם פתוחים היום להשקעה בישראל יותר מבעבר.

זאת ועוד, טורקיה חברה ב-G20 וכמעצמה כלכלית ויצרנית גלובאלית מובילה היא מראה עניין רב במשבר האקלים ובטכנולוגיות החדשניות המפותחות ומוקדמות בנושא זה.

בתחום המחקר והפיתוח קיים שיתוף פעולה טוב מאד בין חברות ישראליות לטורקיות במסגרות האירופיות Horizon Europe ו-Eureka אך השתי"פ הבילטרלי הישיר במסגרת הסכם המו"פ (משנת 2005) אינו פעיל. המדינות מעוניינות להדק את שיתוף הפעולה בתחום הזה ולהפעיל קולות קוראים למחקר ופיתוח משותף במסגרת הסכם המו"פ.